

POLICY BRIEF

**SUMIIFIMMI UUMASSUSILLIT
ASSIGIINNGISITAARNERISA ALLANNGORIARTORNERANI
TAAVALU KALAALLIT NUNAANNI AALISAKKERINERMI
NALIMMASSARSINNAANERMUT ISIGINNITTARIAASEQ**

SUMIIFFIMMI UUMASSUSILLIT ASSIGIINNGISITAARNERISA ALLANNGORIARTORNERANI TAAVALU KALAALLIT NUNAANNI AALISAKKERINERMI NALIMMASSARSINNAANERMUT ISIGINNITTARIAASEQ

Suliniutip Ecotip pisat kisitsisitigut takussutissartai taavalu Local Ecological Knowledge-nik (Sumiiffimmi Avatangiisit pillugit Ilisimasanik, LEK-nik) misissuinerit ingerlassimavaat, tassa uumassusillit assigiinngisitaarnerisa allanngoriartorneri Kalaallit Nunaanni aalisakkerinermut sutigut sunniinpaasimanerannik misissuineruvoq. Misissuinermi paasisutissat workshoppertitsisoqarnerani, avataani sineriammilu aalisartuniit, fabrikkini aqutsisuniit aalisakkerivinnilu aqutsisuniit paasisat tunniunneqarput (Nuuk, Nov. 8 2021). Apersuinerillu allat (Nov 2021, Juni 2023) sineriammi aalisartuni, piniartuni, aalisakkerivimmi aqutsisuni, aammalu nunaqqatigiinni ingerlanneqarput tassa: Upernavimmi, Aappilattumi, Innaarsunni, Nuummi, Nanortalimmi, Qaqortumi, Tasiilami, Kuummiuni, taavalu Kulusummi.

LEK uumassusillit assigiinngisitaarnerini siaruassimaffinnilu allannguutit amerlasuut,

taakkunungalu aalisartut qanoq nalimmassarsimanerat paasisimavaat. Ukulu paasisanut ilaapput:

- Immap kissassusaata allanngornera taavalu sikuniartarnerani allannguutit
- Sermit aakkiiartornerulerneru, kangerlunnilu immap naasuaaraasa pinngorarnerini allannguutit
- Raajat avannarpasinnerusumut ingerlaarput
- Avataani aalisarnermi pisarisuukkat takunikuunngisanik ilaqalersimani
- Kalaallit nunaata avannaani tunumilu uumassutsinik ilisimariikkanik aalisarnerulerneq
- Kangerlunni aalisakkat pissusaat allanngorarneri, kissassusermut qisuariarnerit taavalu kiisortuni allannguuteqarneq
- Ukiualunni aalisakkanik miluumasunilu "takkutinngitsoortoqartarnera"
- Taavalu tunumi aalisakkat arferillu allanartut takussaanerulerneru

AALISARNEQ ANNERTUUMIK NALIMMASSARSINNAASSUSILIK - KISIANNI NUNA TAMAKKERLUGU PERIARFISSAQARNIARNEMI NALIGIINNGISSITAANEQARLUNI

Kalaallit Nunaanni aalisarnerup ukiuni qulini kingullerni pissutsit allanngoralaruurtuni aalisarnerit pingaarnertit ingerlatiinnarsinnaallugit takutereerpaa. Aalisartut ukiup ingerlaneranni aalisarriaatsinik misileraasinnaasimapput allannguisinnaallutillu, (Nuummi qassutinik saarullinniarsimapput), aamma ukiualuit ingerlanerani Kalaallit Nunaata avannaani sikuunngitsumi aalisarnermut nuussimapput, immaqaluunniit ukiut qulit ingerlanerani arriitsumik kilisaatit aalisariutit avataasiortut raajat avannaanut ingerlaarnerat malissimavaat. Uumassutsinik ilisimariikkanik aalisarnerit nutaat piffinni aalisarfioreersuni piffinnilu nutaajusuni aalisarnerit ukkatarineqarluarput . Uumassutsinut nutaanut takornartanillu aalisarneq avataani aalisarnermi takussaanerulerpoq, soorlu avaleraasartuunik aalisarneq takussaanerulersimasoq.

Allannguutit naleqqussarnerillu eqqartornerani LEK tusarnaartillugit ECOTIPip maluginiarpaa nuna tamakkerlugu aalisarnermi periarfissat taavalu atortutugit aaqjissuussat assigiinngitsut.

Avataani aalisarneq tamaat isigalugu avatangiisini allanngortoqarnerani nalimmassarsinnaasimavoq. Teknologii nutaat atorlugit ikerinnarsiortunik aalisarneq nalimmassarfigisimavaat, raajaqarfillu peqassusaasa annertussusaasalu nikinnerinut malinnaasinnaanertik takutillugu. Tamaat isigalugu aalisartitseqatigiiffiit aaqjissuussinikkut allannguisimapput aningaasaqarnermi unammilleqataarusullutik, taassumalu kingunerivaa kilisaatit ikilinerat kisiannili anginerullutillu pisinnasaqarnerulerput. Ullumikkut avataani aalisarneq pilerinartutut isigineqarpoq, sulinermi atugassarititaasut, aningaasarsiat suliffeqarfullu aningaasat isertitaat eqqarsaatigissagaanni. Tamaat isigalugu avataani aalisarneq "massakkumut aalaakkaasutut" isigivaat. Piniagarinngisanik pisaqartooneq teknologiikkut aaqjissuussinikkullu qisuariaatigineqartalissasoq nalimmassarnermut eqqartugassatut pingaarutilittut inissinneqarpoq.

Kalaallit Nunaata avannaani sinerissap qanittuani aalisartut immap sikuerukkiarnerani, uumassutsillu assigiinngitsut amerlasuut takussaanerulersimanagerat ajunngitsumik nalimmassarfigivaat. Qaleralinniarnaq aalisarnermi suli pilerigineqarnerpaavoq, kisianni saarullinnik assagiarsunnillu pisaqartarneq annertusisimasoq takuneqarsinnaalluni. Ukiut qulit kingulliit ingerlaneranni fabrikkut nutaat ammarneqarsimapput, allalli quersuaatitit tunisassiorsinnaassusertillu annertusivaat. Sulili silap tassanngannaq allanngortarnerata taavalu

kiisortunik takkuttoqartanerata (arferit siammarternerat) aalisarnerit sunnertarpei. Qeqertarsuup Tunuaninnaaniik nalunaartoqarsimavoq ammassaat pisarnermisut ukiut ilaanni sissamut tulanngitsoorsimasut.

Killormut, Kalaallit Nunaata kujataani aalisarnerit pitsaavallaanngitsumik allanngoriaateqarsimapput, pissutigalugu saarullinniarnaq ukiuni sisamat tallimalluunniit ingerlanerani annikillissimammat, kisianni qanittumi aalaakkaaseqqissimavoq. Saniatigullu Kalaallit Nunaata kujataani aalisarnermi aalisakkerivinnut annertoqutaasinnaasunik uumassusilinnik nutaanik tikiuttoqarsimanngilaq, aalisartullu saarulliit nalingi apparsimanagerat nalaasimavaat, pisassanullu nalunnginneqarluartunut tuniniaariaatsit naammannnginnerat misigisimallugu. Sineriammi aalisartut malugisimavaat qeeqqat, kapisillit eqaluillu amerlisimasut. Sukkut tamaana uumassusilinnik takornartanik pisaqarsimanermik nalunaartoqartarpoq.

LEK-nit maluginiakkat nalunaarutigineqarput sineriammi aalisartut soorlu Tasiilami, Kuummiuni Kulusimmilu uumassusillit aalisakkat nalunnginneqarluartut soorlu: nataarnat, saarulliit, ammassaallu kusanartut. Eqaluit nipisaallu amerliartortut maluginiarnaqarsimavoq. Sumiiffimmi tassani aalisakkanik takornartanik sionratigullu takuneqarsimanngitsunik naammattuuisoqarneranik nalunaartoqarfiunerpaavoq, ukulu pineqarput: eqalussuit nutaat, eqaluit, kapisillit allat aalisakkallu takornartat. Arferit aamma takornartat sumiiffinnut taakkununga tikiuttalerput soorlu niisarnat, aarluit, aarluarsuillu qaqqortumik siggullit. Ulloq manna tikillugu aalisartut naliginnaasumik aalisartarfik ileqqortillu atorlugit aalisartarnerit ingerlassinnaasimavaat, kisiannili silap tassanngannaq allanngortarnera, tunitsivissat ikinnerat, aalisakkallu akiisa appasinneri peqqutaallutik unammillernartorsiorsarnerit nalunaarutigaa. Eqalukkat immap kissakkiarneranut qisuariarsimapput- immaqaa aamma saarullinniit nerineqartarnerat peqqutaalluni- naliginnaasumiik takussaannnginnerujussuannngorsimapput. Ukiuni qaninnerni natsersuit takussaannnginnerulersimapput. Aalisartut apersorneqarneranni qanoq sumiiffimmi siunissami aalisarnermi takorluuinertut, apersorneqartut tamarmik tunitsivinnik qaninnerusunik peqalernissaa siullertut pingaarnertullu eqqaavaat, taavalu aalisakkerivinni unammillertoqarnerulernissaa kissaatigalugu (Piffissami apersuinermi Royal Greenland Tasiilami tunitsivissamik nutaamik pilersitsivoq).

AALIANGIISUSSANUT NAALISAANEQ

Aalisarnerni pissutsit aammalu sumiiffit assigiinngikkaluartut Kalaallit Nunaanni aalisartut aalisarnermi aalisakkanillu tuniniaanermi unammillernarsinnaasunut soorlu: avatangiisit allanngoriartonerinut, malitassanut taavalu niuffaffinni periarfissat annikilliarturneri nalimmassarsinnaanermut sapernatik piumassuseqarlutillu takutereerpaat. Aalisartut nalimmassarluarsinnaanerisa ikorfartorluarsinnaanissaat attatiinnarnissaallu pingaaruteqarpoq. Apersuinerne, workshoppini, misissueqqissaarnernilu kisitsitigut paasisimasat malillugit ECOTIPimiit aaliangiisussanut aalisarnermi nalimmassarluarsinnaanernut ikorfartuinissaannut imatut siunnersuuteqarput:

- Pinngortitaleriffik, aalisarnermi aqutsisut aalisartullu uumassusillit assigiinngissitaarnerisa allanngortarnerinut tunngasunik paasiniaanermut paasisanillu avitseqatigiittarneq pillugu oqaloqatigiittarnerisa attatiinnarnissaat salliutinneqartarnissaallu kissaatigineqarpoq, aalisarnermilu malittarisassat nalimmassarasuarnissaannut periarfissat misissussagaat (soorlu pisarisuukkat pillugit maleruagassat)
- Sinerissami aalisartup aalisarsinnaanermut akuersissutinik arlalinnik allaffissornikkut pisariitsumik pissarsisnaannaissaq. Tamatuma uumassusillit aaliangersimasut niuffaffinni niuerutigineqarsinnaanerisa niuerutigineqarsinnaannginnerisa tamatumaluunniit allannguuteqarsinnaanerata naleqqussarfiginissaanut ajornannginnerusumik aqqutissiuutissavaa.
- Sumiiffiup ungasinngisaani pitsaanagerusunik tunitsiveqarnissaq. Ungasinngitsumi tunitsivissaqarnissamut aamma/immaqaluunniit fabrikkeqarnissamut periarfissaqarnissaq aalisartut innuttaasullu, siunissami inuussutissarsiornerminni periarfissat nalilersussagunnikit, pingaaruteqarpoq.
- Fabrikkit assigiinngitsut unammilleqatigiinnissaat siuarsarneqassaaq. Angallatikup akia qaffassinnaarusullugu, taamaaliornikkullu aalisartut tapersorneqarsinnaaapput kinguaariillu nutaat aalisartunngornissaanut kajumissaarneqarsinnaallutik. Sinerissami aalisartut tamarmik taanna pingaarutilittut taasimavaat.
- Aalisakkerivimmi nutaaliorneq ukkatariinnarutsigutunitsiviit tamatigoornissaannut periarfissat amerlisillugit taavalu aalisartut tunisassiaataanut akit qaffanneqartillugit. Pingaartumik saarullinniarnermi sumiiffinnilu tunitsivinni periarfissakitsunut taanna atuuppoq.
- Tuniniaaffiit tamatigoortuuneri eqqummaarissumik ikorfartornissai. Fabrikkinut tunitsivinnut ilapittuutaasinnaaapput sinerissamilu aalisartut piniartullu sumiiffimminni tunisassiorfissanik pilersitsisnaaapput, soorlu: aalisakkanik tuniniaaviit, suliffeqarfinnut tuniniasinnaaput (utoqqaat angerlarsimaffii, meeqqeriviit), immaqaluunniit namminerisamik attaveqarfiit atorlugit tuniniaasinnaaapput (Natsersuarniit nioqutissat Kalaallit Nunaata kujataaneersut). Sinerissami aalisartut taamatut tuniniaanertik tamatigoortunngortissinnaavaat illoqarfeqatitillu nerisassaqaarnissaat aamma taamatut isumannaarsinnaallugu.
- Uumassusillit 'takornartat' (tyakornartat, kisianni utoqqaanerulaaninngaaniik nalunnginneqarlutut) qanoq suliarineqarsinnaaneriniq siammarteqqinnissaannik ukkataqaqqilerneq.
- Aalisartunik uumassusilinnik naluneqanngerersunik sumiiffinni nutaani misissuisartunik aallartitsineq. Sinerissami aalisartut aalisartunut innersuussippot najugarisami aallartitsisnaasunut. Avataani aalisartut avannarpasinnerusumi aalisarnissartik soqutigivaat.
- Sinerissami aalisartunut sulinerne atugassarititaasut qanoq pitsanngortinneqarsinnaaneri paasinierneqassaaq. Ungasinngitsumi tunitsiviit, sineriammi aalisartartuniit siunnersuutigineqarpoq angallatip qaavani teknologiiinik atortoqalissasoq, angallammi sulisut oqinnerusumik sulisinnaalerniassammata.
- Pisassat amerlassusaasa aqunnerisigut nerisassaqartuaannarneq inuussutissaqartuaannarnissarlu salliutinneqassaaq. Kalaallit piniartut nassuiaatigaat qanoq piniarnissamut piffissap sivikippallaartarnerata 'pisaqaqqaarniapallattarnerlu' peqqutaalluni ukiup sinneranut amigartoortarnermut peqqutaasartoq. Kalaallit Nunaata kujataani avannaanilu nalunaarutigineqarpoq qangatut inuit nunaqqatiminnut nerisassanik agguasaarunnaarnikuusut, taannalu peqqutaalluni utoqqaat pissakinnerusullu aalisartut piniartullu pisaanik pissarsinngitsoorsinnaanerata ernumatitsilluni.
- Nutaaliorlutik aallarnisaasartunut kommuunip qullersaqarfisa avataanni aningaasanik tapiisoqartassaaq. Tamanna aalisarnermi assut napassuteqartuniit isiginiagaavoq- soorlu Upernavimminngaaniit Nanortalimmiillu- inuussutissarsiutit taamaalillutik amerlissagaluarpot soorlu takornariartitsivimmik aallartitsisoqarsinnaalluni.